

STORTINGET

Innst. 108 S

(2019–2020)

Innstilling til Stortinget
fra justiskomiteen

Dokument 8:172 S (2018–2019)

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jonas Gahr Støre, Lene Vågslid, Jan Böhler og Maria Aasen-Svensrud om en forpliktende handlingsplan mot vold og trusler med kniv

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen utarbeide en forpliktede handlingsplan mot knivvold i et bredt samarbeid med alle aktører som kan bidra.
2. Stortinget ber regjeringen sørge for at handlingsplanen mot knivvold omfatter bedre håndheving av forbudet mot å bære kniv på offentlig sted, bruk av straffereaksjoner, utvidelse av forbudslista i våpenlovsforskriften, redusert tilgjengelighet for farlige kniver, en egen statistikk for knivstikkinger og trusler med kniv, samarbeid med skolene og forebyggende tjenester for barn og unge med mer.
3. Stortinget ber regjeringen legge fram handlingsplanen mot knivvold innen sommeren 2020.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jan Böhler, lederen Lene Vågslid og Maria Aasen-Svensrud, fra Høyre, Ingunn Foss, Peter Frølich og Frida Melvær, fra Fremskrittspartiet, Himanshu

Gulati og Solveig Horne, fra Senterpartiet, Jenny Klinge og Emilie Enger Mehl, og fra Sosialistisk Venstreparti, Petter Eide, viser til Dokument 8:172 S (2018–2019) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jonas Gahr Støre, Lene Vågslid, Jan Böhler og Maria Aasen-Svensrud om en forpliktende handlingsplan mot vold og trusler med kniv, og til brev fra statsråden av 14. oktober 2019 (vedlagt). Komiteen viser videre til at forslagsstillerne tar opp et alvorlig problem som både er noe økende i omfang, bidrar til fysisk skade og bidrar til å skape usikkerhet. Komiteen registrerer at forslagsstillerne mener at regjeringen må iverksette en helhetlig handlingsplan som både inneholder kartlegging og oversikt over problemet samt opplegg for flere kontroller og økt forebygging. Komiteen merker seg at forslagsstillerne ønsker forbud mot kniver som ikke har noen aktverdig tradisjonell bruk i Norge, med referanse til våpenlovsforskriften § 9, hvor det er oppført en del kniver som ikke er lovlige, fordi de ikke har «aktverdige formål» eller er en del av tradisjonen i norsk friluftsliv, håndverk eller landbruk. Komiteen merker seg også at forslagsstillerne ønsker seg strengere straffereaksjoner.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet deler bekymringen rundt bruk av kniv i forbindelse med trusler, vold og annen kriminalitet. Dette har vært en av flere trender i kriminalitetsbildet det siste året.

Disse medlemmer understreker at regjeringen tar problematikken på alvor, og viser til at Justis- og beredskapsdepartementet i november sendte ut høringsbrev vedrørende mulige endringer i våpenlovsforskriften § 9. Dette innebærer at erverv, eie eller innehav av machete/lange kniver med bladlengde fra 25 cm forbys.

Formålet med dette er å begrense tilgangen til machete og supplere dagens forbud mot bæring av kniv på offentlig sted samt forbud mot kniver laget uten aktverdig formål (voldsprodukter).

Disse medlemmer vil også vise til at det i april 2019 ble vedtatt et eget lokalt knivdirektiv av politiet i Oslo som høynet bøtesatsene for å bære kniv på offentlig sted, samt at politiet har tatt flere andre konkrete grep for å bekjempe trenden med bruk av kniv i kriminalitet.

Disse medlemmer ser positivt på at regjeringen tar det endrede kriminalitetsbildet og situasjonen med ungdomskriminalitet på alvor, hvor det har vist seg å være ulike rullerende trender hva gjelder både handlemåte og typer virkemidler og våpen, gjennom tiltak som går både på bekjempelse og forebygging.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at det daglig kommer meldinger i media om vold og trusler med kniv fra alle deler av landet. Det siste året (2014) da dette ble registrert i STRASAK-statistikken, var det 3–4 hendelser i gjennomsnitt pr. dag. Det er dessverre ingen grunn til å tro det er blitt færre tilfeller nå, men det vet vi altså ikke fordi statistikken ikke finnes lenger. Ofte skaper vold med kniv alvorlige skader og traumatiserende opplevelser, som kan prege hele nærmiljø i lang tid. Disse medlemmer synes det er uforståelig at Justis- og beredskapsdepartementet ikke har sørget for at kodingen i STRASAK-statistikken endres, slik at kroppsskade og trusler med kniv igjen blir registrert – og at regjeringspartiene heller ikke i denne innstillingen kommer med signaler om det.

Disse medlemmer vil framheve at de formene for kriminalitet hvor bruk av kniv særlig forekommer, er vold i nære relasjoner og barne- og ungdomskriminalitet. Dette er kriminalitetsformer som det er bred politisk enighet om å prioritere og sette inn tiltak mot. Det er vanskelig å forstå at det da ikke også er større vilje til å ta tak i det som er det vanligste og farligste våpenet i denne kriminaliteten, nemlig kniv. Fra de som jobber med forebygging lokalt i bydeler i Oslo og andre steder, meldes det om stor bekymring over at barn helt ned i 12–13-årsalderen oftere enn før går med kniv. Det spres dessverre episoder med bruk av kniv på snapchat og andre sosiale medier som gjør at flere tar etter og gjør det mer utbredt og vanlig. Grunnen kan ofte være at man vil følge forbilder og framstå som tøff, og eventuelt kunne forsvare seg – men det kan fort føre til livsfarlige situasjoner. På denne bakgrunn er det stort behov for å forebygge helt ned i grunnskolealder og trekke inn foreldre og lærere sammen med politiets forebyggere. For å initiere og samordne slike og mange andre tiltak, og for å mobilisere alle krefter som kan bidra, er det et stort behov for en handlingsplan. Disse medlemmer vil påpeke at en slik plan vil kunne føre til at flere ressurser i

samfunnet stiller opp i en felles innsats – og dermed understøtter politiet, framfor å belaste knappe politiresurser ytterligere.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet fremmet flere forslag i Innst. 204 S (2018–2019), og fremmer følgende på nytt:

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan tollvesenet kan få bedre hjemler til å beslaglegge kniver som bærer preg av å være voldsprodukter, herunder om det kan innføres krav om løyve fra politiet eller aldersgrense på innføring av visse typer kniver, og om det kan innføres bestemmelser som gjør at gjentatte brudd på våpenloven fører til importnekt for de personene det gjelder.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om forbud mot å markedsføre kniver som selvforsvarsprodukter.»

«Stortinget ber regjeringen gjeninnføre registrering av kroppsskade som følge av kniv og trusler med kniv i STRASAK-rapporten.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til Dokument 8:172 S (2018–2019) fra representanter fra Arbeiderpartiet om en forpliktende handlingsplan mot vold og trusler med kniv.

Disse medlemmer deler forslagsstillernes bekymring for at utsatte miljøer bevæpner seg med kniv. Kniv er – som forslagsstillerne påpeker – enkelt å skaffe seg, skjule, bruke, og ikke minst vanskelig å verne seg mot. Disse medlemmer viser til at det har vært en rekke voldshendelser med bruk av kniv hvor ofre rammes på verst tenkelige måte. Dette fører til en utrygghet i nærmiljøet og i den øvrige befolkningen som er uakseptabel for disse medlemmer. Disse medlemmer vil derfor stille seg støttende til å styrke innsatsen mot vold og trusler med kniv.

Disse medlemmer viser videre til at forslagsstillerne foreslår en handlingsplan for å styrke innsatsen på dette feltet, og at forslagsstillerne i bakgrunnen beskriver en rekke ønskede føringer for handlingsplanen – selv om ikke alt oppgis i selve forslaget.

Disse medlemmer mener at det er hensiktsmessig å føre mer statistikk over ulovlig bruk av kniv, at machete skal omfattes i våpenlovforskriften § 9, at det skal sees på tiltak for å forhindre at farlige kniver er lett tilgjengelige på steder hvor det kan oppstå voldsituasjoner, og at det offentlige må bidra med mobilisering og opplysning.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet mener forslagsstillerne peker på en urovekkende ut-

vikling, og har stor forståelse for ønsket om å få på plass tiltak. Disse medlemmer vil imidlertid ikke støtte forslagsstillernes forslag om å utarbeide en handlingsplan.

Disse medlemmer mener det ikke vil være heldig å pålegge politiet hyppigere kontroller for å avdekke brudd på forbudet mot å bære kniv offentlig. Politiet er i en svært krevende ressursmessig situasjon, og disse medlemmer mener det må være en prioritet å gi politidistriktene tilstrekkelig handlingsrom til at disse kan prioritere områder de vurderer som mest aktuelle lokalt. Da må politidistriktene sikres tilstrekkelige ressurser, både økonomiske og menneskelige. Om politidistriktene får nok rom til å prioritere, vil det også være naturlig at de prioriterer kontroller av forbudet mot å bære kniv offentlig i områder hvor dette er et problem.

Når det gjelder forbudet mot machete, viser disse medlemmer til sine merknader i Innst. 204 S (2018–2019):

«Når det gjelder selve forslaget om forbud, vil imidlertid disse medlemmer vise til svarbrev til justiskomiteen i denne saken, der departementet vurderer det slik at dagens regelverk er tilstrekkelig til å avdekke ulovlig bevæpning. Politiet har mulighet for å foreta visitasjon, jf. politiloven § 7. Straffeloven § 189, annet ledd rammer også «den som på et offentlig sted bærer kniv eller lignende skarpt redskap som er egnet til å påføre noen en kroppskrenkelse». Det er tatt inn et unntak i tredje ledd for tilfeller der redskapet medbringes i forbindelse med arbeid, friluftsliv eller et annet aktverdig formål.

Disse medlemmer viser til at de knivene som per dags dato er ulovlige å i det hele tatt kjøpe eller eie, jf. våpenforskriften § 9, er springkniver og stikkkniver. Departementet uttaler i sitt svarbrev at uttrykket 'machete' ikke har et entydig og presist innhold, og at det vil by på krevende avgrensninger eller fritaksordninger å innføre et forbud for eksempel mot kniver med en nærmere angitt bladlengde. Disse medlemmer vil peke på at det er stor variasjon i utseende på en machete. En del av disse knivene kan være store og skremmende av utseende, og samtidig kan flere av de mindre machetene forveksles med enkelte store friluftskniver og hageredskap bl.a. til å rydde vegetasjon. Et fullstendig forbud mot å kjøpe eller eie macheter vil være krevende både å utforme og håndheve.

Disse medlemmer mener, i likhet med departementet, at forbudet mot å bære kniv på offentlig sted uten aktverdig formål, jf. straffeloven § 189, samt muligheten for å utføre visitasjon, jf. politiloven § 7, burde være tilstrekkelige for at politiet kan slå ned på tilfeller der noen tar med seg slike kniver inn i det offentlige rom. Ettersom det allerede finnes bestemmelser som skal være tilstrekkelige for å avdekke ulovlig bevæpning, samtidig som et forbud kan få uheldige konsekvenser da en del macheter kan forveksles med andre knivtyper, og det er vanskeligheter med å utarbeide et forbud som treffer presist nok, mener disse medlemmer det ikke bør vedtas et forbud i Stortinget før det er gjort noen nærmere vurdering av hensiktsmessigheten av dette, herunder om det er mulig å innføre et forbud mot visse typer macheter, for eksempel macheter med en viss bladlengde.»

Disse medlemmer merker seg Justis- og beredskapsdepartementets kommentarer i brev til komiteen av 14. oktober 2019 om at det ikke er mulig å bruke «machete» som avgrensning i lovteksten fordi dette vil bryte med Grunnlovens krav til klarhet og presisjon. Departementet opplyser at det må brukes andre avgrensningskriterier, slik fraksjonen også påpekte den gang forbudet ble vedtatt. Disse medlemmer har forståelse for at det vil være en krevende øvelse å utarbeide en bestemmelse som er treffende, og som ikke får utilsiktede konsekvenser.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser videre til at forslagsstillerne i bakgrunnen for forslaget fremhever at de ønsker at strengere straffer for barn, som for eksempel fengsel, skal omfattes av handlingsplanen. Dette medlem registrerer at denne løsningen ikke kommer tilbake som et konkret forslag. Dette medlem er skeptisk til at en slik føring skal legges på utarbeidelse av handlingsplanen. Dette medlem viser både til straffeloven, straffegjennomføringsloven og barnekonvensjonen om at fengsel for barn kun skal brukes som aller siste utvei eller i ekstraordinære situasjoner. Det finnes lite eller ingen dokumentasjon av at fengselsstraff for barn virker preventivt eller forbyggende, som forslagsstillerne peker på som grunnlag for strengere straffer i denne konteksten. Derfor ser dette medlem ingen grunn til at et slikt punkt skal legges som en føring på utarbeidelse av handlingsplanen – det vil kunne virke mot sin hensikt og svekke innsatsen mot vold og trusler med kniv.

Dette medlem viser også til at forslagsstillerne ønsker seg som føring for handlingsplanen at politiet skal detaljstyres til å gjennomføre flere kontroller i utsatte områder. Dette medlem mener at politiet skal kunne utsettes for mer styring på områder hvor politiet ikke selv greier å prioritere sin ressursbruk i henhold til Riksadvokatens føringer. Dette gjelder i hovedsak politiets arbeid med vold og overgrep i nære relasjoner samt overgrep mot barn. Etter dette medlemms oppfatning er ikke knivproblematikken som tas opp her, av tilsvarende omfang på det nåværende tidspunkt.

Dette medlem peker dessuten på at å føre flere kontroller kan ha store uønskede konsekvenser. Selv om flere kontroller kan føre til at flere blir tatt, kan det også føre til profilering av personer for eksempel langs aksene etnisitet, hudfarge, alder, språk, fremtoning, klesdrakt etc. Dette er uønsket på grunn av at det kan føre til unødvendig mistillit og kontakt mellom politi og publikum og i verste fall trakassering og diskriminering. Dette medlem viser også til at etter at det ble innført en visitasjonshjemmel i dansk politilov, ble det gjort et forsøksprosjekt med å opprette særegne permanente visitasjonssoner i de mest voldsutsatte bygatene i København. Blant ulempene med dette forsøket var en

økende misnøye blant beboerne i området mot stadig å bli utsatt for politiaksjoner. Det er derfor ikke sikkert at intensjonen om å skjerme de utsatte nærmiljøene nødvendigvis ivaretas av et kontrollregime.

På denne bakgrunn foreslår dette medlem følgende:

«Stortinget ber regjeringen ved innføring av et kontrollregime i forbindelse med et utvidet knivforbud å

1. pålegge politiet en loggføring av alle kontroller med dette formål. Statistikken må gjøres offentlig tilgjengelig og søkbar slik at også andre utenfor politiet kan kontrollere dette. En slik statistikk bør minst inneholde alder, nasjonalitet og dersom mulig eventuelle merknader i forbindelse med kontrollen.
2. pålegge politiet å innføre et forsøksprosjekt hvor personer som blir kontrollert i forbindelse med et utvidet knivforbud, får en kvittering på at de har blitt kontrollert.»

Dette medlem leser heldigvis at fengselsstraff for barn eller flere kontroller ikke er nevnt i selve forslagene i Dokument 8:172 S (2019–2020). Derfor vil dette medlem stemme for forslag 1, 2 og 3.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en forpliktende handlingsplan mot knivvold i et bredt samarbeid med alle aktører som kan bidra.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at handlingsplanen mot knivvold omfatter bedre håndheving av forbudet mot å bære kniv på offentlig sted, bruk av straffereaksjoner, utvidelse av forbudslista i våpenlovforskriften, redusert tilgjengelighet for farlige kniver, en egen statistikk for knivstikkinger og trusler med kniv, samarbeid med skolene og forebyggende tjenester for barn og unge med mer.»

«Stortinget ber regjeringen legge fram handlingsplanen mot knivvold innen sommeren 2020.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan tollvesenet kan få bedre hjemler til å beslaglegge kniver som bærer preg av å være voldsprodukter, herunder om det kan innføres krav om løyve fra politiet eller aldersgrense på innføring av visse typer kniver, og om det kan innføres bestemmelser som gjør at gjentatte brudd på våpenloven fører til importnekt for de personene det gjelder.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om forbud mot å markedsføre kniver som selvforsvarsprodukter.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen gjeninnføre registrering av kroppsskade som følge av kniv og trusler med kniv i STRASAK-rapporten.

Forslag fra Arbeiderpartiet:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen utarbeide en forpliktende handlingsplan mot knivvold i et bredt samarbeid med alle aktører som kan bidra.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen sørge for at handlingsplanen mot knivvold omfatter bedre håndheving av forbudet mot å bære kniv på offentlig sted, bruk av straffereaksjoner, utvidelse av forbudslista i våpenlovforskriften, redusert tilgjengelighet for farlige kniver, en egen statistikk for knivstikkinger og trusler med kniv, samarbeid med skolene og forebyggende tjenester for barn og unge med mer.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen legge fram handlingsplanen mot knivvold innen sommeren 2020.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen ved innføring av et kontrollregime i forbindelse med et utvidet knivforbud å

1. pålegge politiet en loggføring av alle kontroller med dette formål. Statistikken må gjøres offentlig tilgjengelig og søkbar slik at også andre utenfor politiet kan kontrollere dette. En slik statistikk bør minst inneholde alder, nasjonalitet og dersom mulig eventuelle merknader i forbindelse med kontrollen.
2. pålegge politiet å innføre et forsøksprosjekt hvor personer som blir kontrollert i forbindelse med et utvidet knivforbud, får en kvittering på at de har blitt kontrollert.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre følgende:

v e d t a k:

Dokument 8:172 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jonas Gahr Støre, Lene Vågslid, Jan Bøhler og Maria Aasen-Svensrud om en forpliktende handlingsplan mot vold og trusler med kniv – vedtas ikke.

Oslo, i justiskomiteen, den 14. januar 2020

Lene Vågslid

leder

Petter Eide

ordfører

**DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT**

Justis- og innvandringsministeren

Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
19/4525 - EVHE

Dato
14.10.2019

Representantforslag fra justiskomiteen om en forpliktende handlingsplan mot vold og trusler med kniv – Dokument 8:172 S (2018-2019)

Jeg viser til brev av 18. september 2019 der justiskomiteen ber Justis- og beredskapsdepartementet om uttalelse i forbindelse med at følgende sak er til behandling:

Dokument 8:172 S (2018-2019) Representantforslag om en forpliktende handlingsplan mot vold og trusler med kniv.

Bekjempelse av kriminelle gjenger og organisert kriminalitet har høy prioritet og regjeringen er i gang med ulike tiltak og utredningsarbeid knyttet til dette.

Forebygging, etterforskning og iretteføring av saker med vold og trusler er allerede en sentral og høyt prioritert oppgave for politiet, jf. også Riksadvokatens rundskriv nr. 1/2019 om mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2019. En ny handlingsplan mot vold og trusler om kniv kan derfor ikke gi en høyere prioritering av dette saksfeltet - eller gi det større oppmerksomhet i politiets arbeid - enn det allerede har i dag. Jeg ønsker likevel å vise til forslag som kan få virkning for dette området.

Jeg viser også til Granavolden-plattformen, hvor det fremgår at «Regjeringen vil innføre forbud mot machete». Arbeidet har tatt tid da selve forbudshjemmelen må være forenelig med Grunnlovens krav til klarhet og presisjon i straffebestemmelser. Et forbud må derfor bruke andre avgrenskingskriterier enn begrepet «machete». Et forbud vil kunne redusere tilgjengeligheten av denne typen kniver.

Jeg er opptatt av at politiet håndhever straffelovens forbud mot å bære kniv på offentlig sted. Departementet stiller krav til polititjenestene gjennom styring av Politidirektoratet. Innenfor rammen av de krav som er satt er det politimesteren som må avveie disponeringen av ressurser i tråd med lokale utfordringer og behov, og innenfor rammen av tildelte budsjettmidler. Et godt eksempel på dette er Politimesteren i Oslo som fremmet nytt påtaledirektiv i april om skjerpet innsats mot bæring av kniv på offentlig sted.

Regjeringen vil videre vurdere om det skal være straffbart å være medlem av eller rekruttere til en kriminell gjeng og vurdere om reglene for inndragning er gode nok. Det er også satt i gang et arbeid med å vurdere regelendringer når det gjelder de særskilte straffereaksjonene overfor ungdom i alderen 15-18 år – ungdomsstraff og ungdomsoppfølging.

Statsbudsjettet for 2019 ble styrket med 50 millioner kroner til en økt innsats mot ungdoms- og gjengkriminalitet, en bevilgning som foreslås videreført i 2020. Dette gjøres ved å styrke politiet, konfliktrådene og barnevernet. Dette er i tillegg til politiinnsatsen i områdesatsingene i Oslo.

Innsatsen mot gjenger og organisering kriminalitet foregår på mange plan. Politidirektoratet og Riksadvokaten har iverksatt en nasjonal satsing mot kriminelle nettverk i Norge. Dette arbeidet er løftet inn i Samordningsorganet, som i tillegg til Riksadvokaten og Politidirektoratet består av Kripos og Oslo-politiet.

Representantene foreslår å gjeninnføre rapportering av knivstikking med kroppsskade og trusler med kniv i STRASAK. Ved innføringen av ny straffelov ble det foretatt enkelte endringer for hvordan lovbruddene registreres i straffesaksregisteret. Man fikk da en mer ensrettet registrering som tar utgangspunkt i type lovbrudd. Informasjon om hvor, hvordan eller hvilken gjenstand som er benyttet i lovbruddet, er informasjon som politiet registrerer i sine øvrige systemer, men som ikke inngår i de nasjonale statistikkene over brudd på straffeloven i straffesaksregisteret. Politiets forutsetninger for å bekjempe kroppskrenkelser utført med kniv påvirkes således ikke av hvilke statistikkoder som benyttes for å registrere brudd på straffeloven.

Med hilsen

Jøran Kallmyr

